

DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-1\(33\)-002](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-1(33)-002)

УДК 338.465.4:334.021

JEL I11, I15, J40, O20

Ігор Васильович ШИШКА

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту,
Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя, Україна

 <https://orcid.org/0009-0003-4365-8638>
shyshka0908@gmail.com

Павло Олексійович ЮШКОВ

кандидат економічних наук,
заступник ректора з перспективного розвитку,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна

 <https://orcid.org/0009-0003-1380-2782>
mbaz@online.ua

Ігор Павлович ПРИХОДЬКО

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-8630-2568>
prihodko_igor@ukr.net

Віталій Олександрович СЕМЕНКО

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

 <https://orcid.org/0009-0002-7592-864X>
vitalii.alexandrovich.semenko@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ЗАКЛАДІВ НА ЗАСАДАХ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Анотація. У статті розглядаються ключові концептуальні підходи до процесу європейської інтеграції національної вищої медичної освіти в контексті модернізації освітньої системи України. Особливу увагу приділено питанням стратегічного партнерства між вітчизняними та європейськими медичними закладами вищої освіти, з урахуванням принципів Болонського процесу, єдиних стандартів якості освіти та професійної мобільності. Проаналізовано нормативно-правову базу, тенденції розвитку міжнародного академічного співробітництва, а також виклики та перспективи, що стоять перед українською медичною освітою в умовах євроінтеграційних процесів. Запропоновано напрями гармонізації освітніх програм, удосконалення управлінських моделей та розвитку міжінституційної співпраці задля підвищення конкурентоспроможності українських закладів вищої медичної освіти на європейському освітньому просторі.

У роботі також визначаються основні стратегічні вектори підвищення рівня конкурентоспроможності вищої освіти відповідно до загальної стратегії розвитку України в контексті глобалізаційних процесів та інтернаціоналізації галузей національного господарства. Підкреслено, що одним з інструментів підвищення конкурентоспроможності національної економіки на рівні розвитку вищої освіти є партнерські відносини як форма взаємодії між суб'єктами національного господарства.

Визначено, що актуальними економічними акторами партнерства в умовах внутрішньої та зовнішньої конкуренції є заклади вищої освіти, держава та бізнес. Представлено модель партнерства університету, бізнесу та держави в умовах конкуренції на основі ідеї „потрійної спіралі”.

Ключові слова: вища медична освіта, європейська інтеграція, стратегічне партнерство, гармонізація освітніх програм, міжнародне співробітництво, конкурентоспроможність, національна економіка, держава, бізнес.

Вступ. У сучасних умовах трансформаційних змін у системі вищої освіти України, викликаних глобалізаційними процесами, зростає актуальність формування нових підходів до розвитку національної вищої медичної освіти. Одним із ключових напрямів її модернізації виступає європейська інтеграція, яка передбачає гармонізацію освітніх стандартів, імплементацію принципів

Болонського процесу, забезпечення академічної мобільності та розвиток міжнародного співробітництва. Особливої уваги вимагає пошук ефективних моделей стратегічного партнерства між вітчизняними медичними закладами вищої освіти, європейськими університетами, державними структурами та бізнесом.

Європейська інтеграція медичної освіти має не лише освітній, а й соціально-економічний вимір, оскільки тісно пов'язана з підвищенням конкурентоспроможності національної системи охорони здоров'я, кадрового забезпечення галузі, а також з розвитком інноваційних практик у підготовці медичних фахівців. У цьому контексті стратегічне партнерство виступає не лише інструментом досягнення спільних цілей, але й механізмом формування стійкої взаємодії між ключовими акторами освітнього процесу та ринку праці.

Постановка проблеми. Питання конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти (ЗВО) набувають на разі великого значення з огляду на поширення тенденцій транснаціоналізації навчання, навчання протягом всього життя, створення глобального інформаційного суспільства. Ринок праці висуває нові вимоги до рівня знань і вмінь молодих фахівців, що призводить до суттєвих змін в інтересах і очікуваннях абітурієнтів стосовно якості вищої освіти. Для того, щоб відповідати запитам ринку й займати прийнятну конкурентну позицію на ньому кожен заклад в галузі вищої освіти повинен формувати, розвивати й управляти своїм конкурентним потенціалом, використовуючи наявний маркетинговий інструментарій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у висвітлення проблем формування конкурентоспроможності ЗВО та їх інтеграції зробили такі українські й іноземні науковці, як: Л. Безтелесна, І. Брітченко, О. Гуцалюк, І. Зубкова, К. Кравченко, В. Лазарев, І. Либак, С. Мохначев, А. Наволокіна, Т. Ольшанцева, Н. Пащенко, І. Романова, Т. Тардаскіна та деякі інші. Однак питання уточнення термінології, визначення найбільш впливових на формування конкурентоспроможності чинників, розробки системи заходів щодо формування конкурентоспроможності та інтеграції потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є аналіз концептуальних підходів до європейської інтеграції національної вищої медичної освіти та обґрунтування ролі стратегічного партнерства у забезпеченні її ефективного розвитку в умовах євроінтеграційних змін.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Глобалізація світових ринків, нестабільність ринкового середовища, зміни умов діяльності підприємств, побудова нових політико-економічних систем, «розмивання» національних кордонів і зростання впливу транснаціональних організацій змушує Україну відшукувати нову економічну модель розвитку. Тому одним з

найголовніших завдань, яке постало сьогодні перед нашою державою, є розбудова конкурентоспроможної національної економіки, яка характеризується ринковим динамізмом, сучасним технологічним та організаційно-управлінським рівнем, структурною збалансованістю та добробутом населення.

Аналізуючи „вектори руху” стратегії розвитку України [3] в контексті глобалізаційних процесів, важливо взяти до уваги основні напрямки інтеграції країни до глобального світогосподарського середовища і пріоритети внутрішньої реорганізації структури економіки та економічних інститутів відповідно до вимог постіндустриалізації та глобалізації світогосподарського середовища [1, с. 37].

У цьому сенсі вища освіта та ринок освітніх послуг у вишах стоїть на щаблі реформ „вектору відповідальності”, хоча відповідно до декларованої мети стратегії – „впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі”, ця галузь національного господарства має реформуватися у всіх зазначених у Стратегії векторах відповідно до їх цілей. Це дасть можливість власне й досягти сталого рівня розвитку держави й її економіки, а тим паче наблизить її до нових імперативів розвитку країни близьких до провідних країн Європейського Союзу, зокрема до інтелектуального та всеосяжного розвитку. Такий стратегічний орієнтир розвитку вищої освіти, водночас є причиною і наслідком міжнародної конкурентоспроможності країни у глобальному середовищі взагалі, а не тільки глобалізованому освітньому просторі.

За даними Звіту про глобальну конкурентоспроможність за 2023-2024 роки Всесвітнього економічного форуму Україна посідає 81 позицію (серед 137 країн), де за рівнем розвитку вищої освіти має 35 позицію після Польщі (32-е місце), Тринідад і Тобаго (33-е місце) й Португалії (34-е місце) [6].

Очевидно, що в таких умовах ключовим сектором забезпечення національної конкурентоспроможності стане вища освіта, а також створення національної мережі закладів підготовки та перепідготовки фахівців відповідно до потреб та правил ринку. На державному рівні має бути сформульовано стратегію розвитку освіти, в основу якої мають бути покладені принципи розвитку та самореалізації творчої особистості, розвитку креативних здібностей людини, постійна спрямованість освіти до потреб інноваційної економіки, забезпечення безперервного навчання, інтеграції науки, освіти і виробництва [2, с. 38].

Підкреслимо, що заклади вищої освіти сьогодні є повноцінними та рівноправними суб'єктами національного господарства та активними акторами на ринку послуг (освітніх, технічних, технологічних, інтелектуальних тощо), тому на них розповсюджуються правила поведінки на ринку, а також стають

частиною системи кон'юнктури ринку, де конкуренція та економічна взаємодія заради результату у формі прибутку є визначальними.

Отже, варто зазначити, що національне господарство, як сукупність економічних взаємозв'язків між суб'єктами господарювання, які функціонують на національному та міжнародному рівні, обґрунтовує необхідність коригування стратегії діяльності суб'єктів підприємницької діяльності щодо взаємоузгодження їх суперечливих економічних інтересів.

У контексті посилення конкурентоспроможності національної економіки, автор Н. Бутенко [1, с. 37] підкреслює:

по-перше, конкурентоспроможність суб'єктів національної економіки є природним результатом прояву глибинних властивостей ринкового господарства, розвитку його суперечностей, і нове полягає не у застосуванні інноваційних форм та методів економічних процесів як таких, а в монополізації ринку одними суб'єктами за рахунок інших, отриманні певним підприємством додаткової ренти за рахунок інших підприємств, що веде до посилення нерівностей у економіці, до загострення суперечностей;

по-друге, слід виокремлювати два аспекти конкурентоспроможності національної економіки – власне партнерство як процес усунення суперечностей у діяльності господарюючих суб'єктів на основі взаємоузгодження інтересів і соціально-економічну форму партнерства, в якій воно виступає, несучи в собі природу відносин, що об'єднують бізнес, державу та суспільство.

У цьому контексті, одним з ефективних інструментів підвищення конкурентоспроможності національної економіки є партнерські відносини, які означають не лише новий кількісний вимір ступеня інтенсивності взаємозв'язків окремих країн та їх економік, а головним чином – нову якість таких зв'язків, коли формується фактично новий, глобальний (не тотожний простій сумі ефектів діяльності господарських суб'єктів національних економік) рівень загальнонаціональних взаємовідносин та взаємозалежностей [1, с. 37].

На рівні вищої освіти варто мовити про те, що партнерство спроможне дати нову якість наданих освітніх та інших супутніх послуг, які є галузевими компонентами інших сфер економіки України та науково-технологічного прогресу, інтенсифікацію інноваційних процесів, інтернаціоналізації капіталу у галузі освіти, формування зовнішніх ринків освітніх послуг тощо. А в умовах інтенсифікації внутрішньої та зовнішньої конкуренції на ринку освітніх послуг конкуренція як власне одноосібна боротьба за виживання класичними методами втрачає свою актуальність.

Водночас розвиток партнерських відносин на основі формулювання та розвитку конкурентних переваг у системі партнерства матиме якісний результат.

Підкреслимо, що сьогодні актуальним є партнерство за участю держави, бізнесу та вищих навчальних закладів.

Ефективну модель такої взаємодії запропонував американський вчений Генрі Іцковіц, назвавши її моделлю „потрійної спіралі”. Потрійна спіраль як синтез елементів – це платформа для формування інститутів, створення нових організаційних форм для впровадження інновацій. Потрійна спіраль зазвичай починається зі встановлення між університетом, бізнесом та державою взаємних відносин, в яких кожен намагається підвищити ефективність інших [5, с. 8].

Основою моделі “потрійної спіралі” є гіпотеза, що в сучасному суспільстві ядром інноваційної діяльності виступає університет, який співпрацює з виробництвом, виконуючи деякі функції його відділів із досліджень і розвитку (R&D), і концентрує державні зусилля, пов’язані з розвитком інновацій. У процесі потрійної співпраці всі вищі навчальні заклади отримують можливість, використовуючи власну матеріальну і фінансову базу, розвивати бізнес-інкубатори, навчальні підприємства з венчурним капіталом, наукові парки, консультаційні компанії тощо. Це забезпечує виконання ними реальних завдань державних чи підприємницьких структур, участь студентів і викладачів у наукових дослідженнях, що фінансуються не лише з боку бізнесу, а й держави. Можливість досягнення таких результатів стимулює університет налагоджувати зв’язки та розвивати співробітництво [4].

Модель партнерства університету, бізнесу та держави в умовах конкуренції передбачає визначальну роль освіти у формуванні „суспільства знань”, а не тільки „економіки знань” через взаємодію університетів з бізнесом і державою. Інноваційний процес відбувається завдяки взаємодії “університет – бізнес – влада”. Кожна інституція, взаємодіючи, виконує власні функції та частково функції інших інституцій, стаючи, таким чином, важливим джерелом інновацій.

Завдяки такій схемі партнерства, де заклад вищої освіти водночас має елементи інституту підприємництва за будь-якої форми власності можна досягти таких конкурентних переваг:

- продукування і капіталізація нових знань;
- якісне виконання НДДКР із подальшою ефективною комерціалізацією отриманих результатів;
- широке розповсюдження (трансфер) нових знань, результатів НДДКР і прогресивних технологій;
- розвиток інноваційної діяльності ЗВО;
- розробка, реалізація концепцій і впровадження методів, технологій і прийомів інноваційного економічного і соціального розвитку місцевих громад, регіонів, країни;

внесок у національне економічне зростання, національний ВВП і конкурентоспроможність економік країн;

розвинення і розповсюдження нового типу підприємницької діяльності в інтелектуальній сфері – академічного підприємництва у ЗВО;

ефективне навчання підприємців і розвитку підприємницької освіти; фінансова самодостатності і незалежності ЗВО, підвищення рівня матеріального забезпечення професорсько-викладацького складу та інших співробітників ЗВО.

Висновки. Європейська інтеграція національної вищої медичної освіти є багатовимірним процесом, який вимагає системного підходу до оновлення змісту освітніх програм, впровадження міжнародних стандартів якості, розвитку академічної мобільності та формування ефективних механізмів взаємодії між закладами освіти, державою та бізнесом. Стратегічне партнерство, засноване на засадах взаємовигідної співпраці, довіри та спільної відповідальності, виступає ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності вищої медичної освіти України в умовах глобалізації та інтеграції до Європейського освітнього простору.

Запропонована в дослідженні модель "потрійної спіралі" (університет — бізнес — держава) демонструє перспективність такої взаємодії, де кожен із суб'єктів відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку освітнього середовища, адаптації до вимог сучасного ринку праці та стимулюванні інновацій.

Таким чином, ефективна інтеграція національної вищої медичної освіти до європейського простору можлива лише за умови стратегічного бачення, підтримки міжсекторального партнерства та активного залучення усіх зацікавлених сторін до процесу трансформації освітньої системи. Це дозволить не лише модернізувати освітній процес, а й сприятиме зміцненню позицій України на міжнародній академічній арені.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження доцільно спрямувати на поглиблене вивчення механізмів реалізації стратегічного партнерства між вищими медичними навчальними закладами України та провідними європейськими інституціями у сфері медицини та охорони здоров'я. Особливо актуальним є аналіз практичних моделей інтеграції, які продемонстрували ефективність в умовах реального академічного та професійного співробітництва.

Окремої уваги потребує дослідження впливу цифровізації освітнього процесу, впровадження змішаного та дистанційного навчання, а також використання штучного інтелекту у підготовці медичних кадрів. Перспективним є вивчення інституційної спроможності українських ЗВО адаптуватися до змін

міжнародного освітнього середовища, розробка нових управлінських моделей в умовах стратегічної автономії та зростаючої конкуренції.

Крім того, важливим напрямом є формування системи моніторингу якості партнерських відносин між університетами, державою та бізнесом, а також оцінка їхнього впливу на якість підготовки медичних фахівців і відповідність їх компетентностей потребам сучасної європейської системи охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Бутенко Н.В. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки на засадах партнерства. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 15. № 1. С. 36-42.
2. Захарін С.В., Левчук Н.І., Чаленко Н.В. Фінансово-економічні моделі інвестиційної діяльності у сфері вищої освіти. *Економічний вісник університету*. 2013. Вип. № 20/1. С. 38-47.
3. Про Стратегію сталого розвитку „Україна – 2020”. *Указ Президента України* № 5/2015 від 12 січня 2015 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Семенець Ю. Партнерство бізнесу, держави та університетів як стратегічний ресурс інноваційного розвитку України. URL: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4798.
5. Etzkowitz, H. *The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action*. Routledge, 2010, 176 p.
6. Global Competitiveness Report 2023-2024. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2023-2024>.
7. Гуцалюк О.М., Наволокіна А.С. Оцінка конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти та її закладів в контексті економічної взаємодії. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7085>.
8. Наволокіна А.С. Аналіз економічної взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2018. Т. 23. Вип. 1 (66). С. 166-173.

Ihor SHYSHKA

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Management,
Classic Private University,
Zaporizhzhia, Ukraine,

 <https://orcid.org/0009-0003-4365-8638>
shyshka0908@gmail.com

Pavlo YUSHKOV

Ph.D. of Economic Sciences,
Deputy Rector for Prospective Development,
Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University,
Zaporizhzhia, Ukraine,
 <https://orcid.org/0009-0003-1380-2782>
mbaz@online.ua

Ihor PRIKHODKO

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Accounting, Taxation
and Management of Financial and Economic Security,
Dnipro State Agrarian and Economic University,
Dnipro, Ukraine
 <https://orcid.org/0000-0001-8630-2568>
prihodko_igor@ukr.net

Vitalii SEMENKO

Postgraduate,
Dnipro State Agrarian and Economic University,
Dnipro, Ukraine
 <https://orcid.org/0009-0002-7592-864X>
vitalii.alexandrovich.semenko@gmail.com

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE EUROPEAN INTEGRATION OF NATIONAL HIGHER MEDICAL EDUCATION AND ITS INSTITUTIONS ON THE BASIS OF STRATEGIC PARTNERSHIP

Abstract. *The article examines the key conceptual approaches to the process of European integration of national higher medical education in the context of modernizing Ukraine's educational system. Special attention is given to issues of strategic partnership between domestic and European higher medical education institutions, taking into account the principles of the Bologna Process, unified education quality standards, and professional mobility. The study analyzes the regulatory and legal framework, trends in the development of international academic cooperation, as well as the challenges and prospects facing Ukrainian medical education amid European integration processes. The article proposes directions for harmonizing educational programs, improving management models, and developing*

inter-institutional cooperation to enhance the competitiveness of Ukrainian higher medical education institutions within the European educational area.

The study also identifies the main strategic vectors for improving the competitiveness of higher education in accordance with Ukraine's overall development strategy in the context of globalization and the internationalization of national economic sectors. It emphasizes that one of the tools for increasing the competitiveness of the national economy through higher education development is partnership relations as a form of interaction between the actors of the national economy.

It is determined that the most relevant economic actors in partnership under internal and external competition are higher education institutions, the state, and business. A model of partnership between university, business, and the state is presented, based on the “triple helix” concept in a competitive environment.

Keywords: *higher medical education, European integration, strategic partnership, harmonization of educational programs, international cooperation, competitiveness, national economy, state, business.*